

Könyörgés Szent Erzsébethez.

Irla: Hevesi M. Angelika.

Hétszáz év óta sokszor ünnepeltünk:
 Árvák, szegények áldották neved,
 Meg-megcsodáltuk köntösöd rózsáit
 És Te Deumos szenvedésedet.
 De így fölnézni hozzád sohse tudtunk,
 — Miként a beteg orvosra tekint —
 Ó Szent Erzsébet, most hajolj le hozzánk:
 S bizni, szeretni tanulunk megint.

Nagy szakadéknál tétovázva állunk...
 Pedig sürgős volt eddig az útunk!
 Világ szőlőjét vérrel permeteztük
 S azt hittük, hegyre sohase jutunk.
 Minden szomszédunk régen megelőzött
 S mi futva kúszunk sarkuk nyomdokán;
 Tüzes szőlőnknek szétpergett a cseppje,
 Szomjazva álltunk bércünk homlokán.
 És hogy fölértünk, meghasadt a hegycsúcs
 Két félre osztva árva népedet,
 S mintha elfelednök a közös anyát,
 Nézünk egymással rút farkasszemet.

Döbenten állunk szakadék két partján:
 Szédít a mélység, riaszt a sötét;
 És elfeledjük szívni nyílt tüdővel
 A magasságok szűz lehelletét.
 Testvérek ők is, kik odaát állnak,
 De ki nyújt nekik e partról kezét?
 Ki érti szavuk a mélység zúgásában?
 Ki épít hidat az örvény felett?
 Jótartó pillért itt is, ott is raknak,
 Jaj, de a melyet mi hidalja át:
 Innen szeretet ível-e keresztül?
 Onnan gyűlölet veti át magát?

Nagy szakadéknál tétovázva állunk...
 Ó, Szent Erzsébet, Te segíts nekünk!
 Ki trónusodról kunyhóig hatoltál...
 Te erős asszony, hozzád könnyezünk.
 Fényes lelkeidből arany hidat építs,
 Gazdagot, szegényt szívedre ölelj
 S a szeretetnek békesség-országa
 Ó, jöjjön, jöjjön, jöjjön végre el!

Irgalmas nővérek Házinyomdája. Felelős vezető: Laiszky Jenő.

Az alázatosság fundamentumára építsünk!

Az alázatosság alapjában véve igazi bölcsesség. Egyenesen a kevélységet támadja meg és hűséges segítőtársa a szerénységnek. Az alázatos tanító-nővér élénk tudatában van annak a sok kegyelemnek, amellyel Isten őt elhalmozta azért, hogy Üdvözítőnk és az Apostolok példájára a lelkek megmentésén fáradozzék. Azt is tudja, mily nagy számú irgalmasnővér szentelte meg és áldozta fel már önmagát ebben a munkakörben az összes erények, különösen pedig az alázatos, elrejtett élet gyakorlásában.

Gyakran elmélkedem tehát Szent Vincének és Szent Lujának az alázatosságról adott tanításairól és példáiról s arra törekszem, hogy ebben a lényeges, alapvető erényünkben napról-napra előrehaladjak. Hiszen, ha alázatos nem vagyok, minden más, képzelt erényem is megsemmisül Isten szemében.

Természetrájk, gazdaságtan, háztartástan.

2

Ezek alapján az új természettudomány az állati és növényi szervezeteket tartózkodásuk helyének függvényeként kezeli és vizsgálja hatásait a növény és állat életműködésében. Az a hely, az a környezet, amelynek határain belül a növény és állat él, az ő háztartási, illetve gazdasági területének nevezhető. Miután az állat és növény a létért való küzdelmének eszközeivel szerzi meg áplálékát, táplálékszerző szervei kénytelenek voltak ezen gazdasági terület életet adó körülményeihez alakulni s a növény és állat saját életműködését az adott viszonyoknak megfelelően megváltoztatni.

Ezen gondolatmenetből világos, hogy a természetrájkban a helyes szemléltetésre való szoktatás elvét akkor követjük, ha először vizsgálat tárgyává tesszük a tartózkodás helyének környékét és életmódját. Ezen két körülményből könnyen megalkothatjuk az állat- és növényvilág szervezetének sajátosságát és működését. Még egy szempont kerül az elemi iskolában megfigyelésre: az a hasznos cél, amelyért a természet egységeit a Mindenható véghetetlen bölcsesége megteremtette és az emberiségnek rendelkezésére bocsátotta, mert nem a véletlen teremtette meg a természetnek összhangzatos egységét, hanem mindennek megvan sok esetben az emberek által eddig meg nem oldott célja és rendeltetése.

Figyeljük meg a fenti szempontok alapján háztartásunk legértékesebb állatját, a tehenet. Azt fogjuk látni, hogy minden szerve, életműködése akként van a legtökéletesebben megteremtve, hogy növényi táplálékából az ember részére tejet termeljen. A macskát egész szervezete alkalmassá teszi az egerek pusztítására. A denevér testének alkata a legtökéletesebb éjjeli rovarpusztító.

Ugyanez áll a növényvilág minden egységére is. A gyümölcsöt hamva védi meg a külső nedvesség hatásaitól és ezzel meggátolja az idő előtti rothadást. A káposztafélék viaszkos, síma levelei a vizet a gyökérhez vezetik, hogy a torzsában, mintegy éléskamrában összegyűjtsék a hatalmas fej kifejlesztéséhez szükséges táplálékot, valamint a mag termeléséhez szükséges életfeltételeket. Nézzük a pipacsféléket. Környezetük készlettel (gabona között tenyésznek), hogy szárjuk magasra nyúljon s miután szaguk nincs, amivel a beporzó bogárféléket magukhoz csalják, élénk piros virágjukkal sikerül ezt elérniük. A murek magjának apró tüskéi útján biztosítja szaporodását stb. A helyes szemlélet ilyen formában teszi majd érthetővé a természet egyes egységes szervezetének különbözőségét. Tehát a környezet, az élethivatás és létfenntartás lesz az *ok*, maga az állat vagy növény alakja és szervezetének mikéntje lesz az *okozat*. A tanítás módszerében tehát először megkeresendők az okok, hogy azokból helyesen és biztosan lehessen következtetni az okozatra.

A tanterv szemléletre való oktatást szab meg. Nyilvánvaló, ha a fentiek alapján — már tanításunk első fokán — a most vázolt szemléltető módot követjük, a tanuló ezt a vizsgálati módot az iskolában megszokva, az erre való készséget az életbe magával viszi; minden állatot és növényt, amely útjába akad, ilyen szempontok alapján fog vizsgálni s igyekszik az ezekből folyó és felismert előnyöket kihasználni vagy káros hatásait elhárítani. Az ilyen irányú szemléltetés tehát teljes mértékben érvényesíti a természetrájk tanításának gyakorlati elvét.

De nem kevésbé értékesek ezen szemléleti módoknak nevelő hatásai sem. Eredményeikben rászoktatjuk a tanulót a folytonos megfigyelésre s ezzel rászorítjuk az öntevékenységre; az okok és okozatok keresése és meg-

találása gondolkodását fejleszti; az így szerzett tapasztalatok közlésre kényszerítik, ezzel beszédkézsége tökéletesedik. Ráterelődik figyelme arra a körülményre, hogy az emberi leleményesség, ész és munka mennyire van átalakító hatással a természetrajzi egységekre, miként lesz a vadrózsatóból pompázó kerti dísz, a vadon nőtt csemetéből ízes gyümölcsöt adó gyümölcsfa; miként lett a vadsertésből házi sertés, mily mesterséges életfeltételek megadása mellett lehet több és értékesebb termést elérni. Ezekből meglátja az emberi ész és munka áldástadó eredményeit, ezekből megtanulja tisztelni és megbecsülni a munkát, ez serkenti munkára. Végül ily úton észreveszi a tanuló a természetben levő egymásrautaltságot, a különböző életkörülményeket, azoknak egyező alkalmazkodását, meglátja a természeti élet egymást kiegészítő folyamatosságát. Ez a csodálatos alkotás megtölti lelkét. Keresi annak alkotóját s megtalálja az Istenben! Tehát legalkalmasabb eszköz a gyermek vallásos érzületének elmélyítésére.

A természetrajz tanításának célja a természet megfigyelése, az ember és a természet egymáshoz való viszonyának megismerése. A tanításnak kettős alapja van: közvetlen megfigyelés és gyakorlati foglalkozás. Mindkettőben teljes mértékben egyesül a gazdaságtani és háztartástani alkalmazás.

A megfigyelést illetően — mint az elmondottakból következik — arra kell törekednünk, hogy a tanulók a részletek, az egyes jelenségek megfigyelése mellett vegyék észre a különböző természeti lények és tényezők egymásra való hatását, az oki összefüggést, a természetes környezet és az élőlények alkotása, nemkülönben azok életműködése között.

A közvetlen megfigyelés: a maga konkrét valóságá-

ban vizsgálja meg a természet életét. A megfigyelések legyenek részletezők és összefoglalók. A külső tulajdonságok mellett a test belső szervezetét is figyeltessük meg állatnál, növénynél egyaránt. A tehénnél tárgyalása alkalmával nem elegendő, hacsak külsőségének célszerű alakját vázoljuk; a tanítás csak akkor lesz kielégítő, ha bemutatjuk szájának a sok táplálék felvételére alkalmas szerkezetét; ha felboncolva megmutatjuk nagy testében elhelyezett ama komplikált gyomorberendezést, mely a tejtermelésre alkalmassá teszi. Nem elég a szilva hamvasságát, annak rendeltetését felfednünk a tanulók előtt, hanem a teljes megértés szempontjából szükséges, hogy megmutassuk mindazokat a részeket, amelyek a magot fedik, takarják.

A természetrajz tanításának másik alapja a *gyakorlatiasság*. Adjuk a gyermek kezébe a megfigyelendő növényt vagy állatot. Ő maga keresse és határozza meg az okok és okozatok közötti összefüggéseket. A természeti egységek életműködéséből állapítsa meg hasznos vagy káros voltukat az emberekre nézve; vegyen aktív részt a növények és állatok termesztésében és ápolásában; tehát rendezze be ezen egységek gazdasági körét és végül használja fel ezen munkájának eredményét háztartásában. A tanítás menete minden tekintetben gyakorlati legyen. A természetrajz tanításának óráján alakuljon át az iskola munkaiskolává. Ha szükség van tanítás közben elméleti oktatásra, simuljon az mindig a gyakorlatban szerzett tapasztalatokhoz. A jelentkező törvényszerűségeket a tanulók állapítsák meg; sőt üdvös, ha ezen törvényszerűségek elméleti meghatározását is a tanulók szövegezik meg.

A tanterv a természetrajz anyagát a fent megállapított kettős tanítási alap szerint csoportosítja. Először fel-

sorolja a tanítási egységeket a közvetlen szemlélet céljaira. Másodszor pedig ugyanezen anyagot gyakorlatok alcíme alatt az iskola közös munkája körébe utalja. De a megfigyelést szolgálja a tanterv ott is, amikor az anyagot nem rendszerek és rokonsoportok szerint állítja össze, hanem akként, amint időszakonként éppen jelentkezik. Így csoportosítja mind a szemléleti, mind a gyakorlati munkát a tanév évszakai szerint őszi, téli és tavaszi időszakra.

(Folytatjuk.)

Ped. szem.

Krehnyay Béla.

A bab. III. osztály.

Valamikor régen, még mikor én is oly kicsi gyerek voltam, mint ti most, az én drága jó édesanyám a testvérkémet is, engem is megkérdezett a születés- és névnapunkon, hogy mit is szeretnénk ebédre. Máskor nem kérdezték meg, mert a jó gyermeknek mindent meg kell enni, amit kap; nem szabad válogatni. De ezen a két napon azt főzték, amit legjobban szeretünk. A nővérkém csodafinom dolgokat kért: rántott csirkét, téstát. Én azonban mást szerettem. Képzeljétek! Babfőzeléket kértem, mert én azt szerettem a legjobban. Ti is szeretitek? Biztosan mindnyájan ismeritek és szeretitek.

De ha már ennyire szeretjük azt a finom bablevest, stb.-t, akkor ugye illik, hogy meg is ismerkedjünk vele. Hogyan ismerjük meg? Ugye, ha közelebről megtekintjük. Hol találkozunk a babbal? Milyen kertben? A veteményes-kertben. Így hát szépen párba állunk és most kirándulunk. Na nem messze, csak a szomszéd bácsi kertjébe. Olyan kedves volt a bácsi, megengedte, hogy megtekintsük az ő szép veteményes-kertjét. Arra figyelmeztettek benneteket gyermekek, vigyázzatok, semmit le ne törjete, le ne tapossatok, mert saját holminkra is kell vigyáznunk, de arra különösen ügyeljünk, hogy másnak kárt ne okozzunk.

Természeti megfigyelések. Megérkeztünk. István gazda szép

veteményes kertjében tekintsünk körül, mi minden van még itt, noha már elég hűvös az időjárás. Na, mit látsz Juliska? (Paradicsomot, káposztát, kelkáposztát, karalábét, sárgarépát, petrezselymet, babot.) Na, megtaláltuk a babot. Ni, milyen magas! Milyen vékony, hosszú a szára! És mégsem dől el! Vajjon miért? (Karó van mellette.) Hogy hívjuk ezt a babot? (Futó babnak.) Van másféle bab is? Nézzünk csak széjjel. Na, Bözsike, te már találtál? Igen, a túlsó ágyasban. Amellett is van karó? Nincs, mert az bokorban nő. Úgy is hívják: guggonülő. Na mutassuk meg, hogy ül a bab-bokrocška.

Guggoljunk le! Na most már közel jutottunk a babhoz. Nézzük meg jól, mit látunk rajta! De úgy figyeljétek meg, hogy ha visszamegyünk az iskolába, le is kell majd rajzolni. Na mit látsz Mariska? Le van-e már szedve ez a babtábla? Nincs bizony. Honnan tudjátok? Mert sok a száraz babhüvely rajta. Na gyerekek, mi most vendégségben vagyunk. Tudjuk-e valamivel viszonzni az István bácsi szívességét, mit gondoltok? Ugye tudjuk, ha segítünk neki valamiben. Például most leszedjük a babot. Melyik babot szedjük le? Csak a szárazat. Vajjon miért nem tépjük fel az egész növényt? Mert még van rajta zöld bab és ha még szép idő lesz, teremni fog még többet is.

Na most szedjük le gyorsan; hiszen ismeritek a közmondást: „Sok kéz hamar kész!” Most bevisszük a leszedett babot; megköszönjük Pista bácsinak, hogy beengedett a kertjébe és megkérjük, engedjen kivenni a földből egy guggonülő és egy futóbabot. Vigyázva vedd ki Bözsi, hogy a gyökere meg ne sérüljön!

Visszamegyünk az iskolába és ott megvizsgáltuk úgy az egyik, mint a másik növényt. Mivel táplálkozik? A gyökere szerzi meg, a levele pedig megfőzi a beszerzett ételmet. Milyen a gyökere? Rojtos. Miért? Hogy jól meg tudjon kapaszkodni és több helyről tudja felszívni a táplálékot. Nézzük meg az egyik növényt is, a másikat is. Az egyiknek a szára ni, milyen hosszú. Meg tud ez támasz nélkül állni? Ugye nem. Mit tűznek mellé? Karót, amire a növény felkapaszkodik. Hogyan? Rácsavarodik.

A másik növény milyen? Bokros. Egy kis alacsony szár több ágra oszlik. A szárból hova jut a táplálék? A levelekbe. Az szétteregeti és a nap megfőzi; azután úgy jut az új hajtásokba, amik szépen növekednek. A hajtásokon virágok nőnek. Milyen a virágja? Nézzük meg! Őt szíromlevele közül kettő oldalt áll, mint a szárny. Nézzétek, most lerajzolom. Mihez hasonlít? A lepkéhez, a pillangóhoz. Hát milyen? Pillangós virág. A levelei hármassok. Lerajzoljuk. És a termése? Nézzük csak, miben vannak a magok? Ilyen kis hüvelyben. Milyen növény hát a bab? Hüvelyes vetemény. Lerajzoljuk a hüvelyt is. 7-8 szem van minden hüvelyben. Hogyan termelik a babot? Vetik. Kapával lyukat vágnak, beledobnak két szem babot, a földet rádobják és rálépnek. Azután várják a jó Isten áldását, az esőt.

Mikor elég nedvesség jut a babszemhez, a külső bőrszerű héja felreped és a csíra kibújik a két sziklevel közül. Mariska, próbáld csak meg ezt a babszemet széjjelvenni. Na látjátok, ez a két fél, a két kis sziklevel, ez pedig itt a csíra. A sziklevel táplálja a csírat, míg a parányi gyökérvék fejlődésnek indulnak. Amikor kikelt, megkapálják. Annál szebb lesz, minél többször kapálják.

A bab ismertetése gazdasági szempontból. A babot március végén a fagyok elmúltával vetik. Legszívesebben a száznapos, szemes fehér babot termelik. Ez olyan hálás, hogy ha egy szemet vetnek el, száz szemet is megterem. Ez guggonuló bab. Azért szeretjük, mert nem kell melléje karó. Azután szeretik a tarka babot nagyon, az úgynevezett cukorbabot. Hát ti ismeritek-e még másféle babot? (Datolyabab, soletbab, virágbab, vajbab, stb.) A vajbab az, amelynek nem szálkás a hüvelye. Kitűnő zöldfőzeléknek és levesnek valót terem. A veteményes kertben legjobb háromhetenként vetni, mert akkor egész nyáron van finom zöldbabunk, amit a még éretlen hüvelyek adnak.

Ha megérik, száraz lesz a hüvely is, meg a benne levő bab is. Azért szárazbabnak hívják. A száraz hüvelyeket leszedik, mint ahogyan mi is leszedtük István bácsi kertjében. Kiteregetjük ponyvára, hogy a nap még jobban megszáritsa és azután kiverjük a babszemeket a hüvelyből. Hogyan? Zsákba rakjuk

a csörgősre száradt babhüvelyeket s valami bottal vagy vasvillával addig verjük, míg a bab ki nem hull a hüvelyéből. Akkor kiöntjük a zsákból, kiszedjük az összetört hüvelyek közül a magot és zsákba tesszük. A hüvelyt még egyszer átvizsgáljuk, mert lehetnek közben még szét nem repedt hüvelyek. Ezeket a kezünkkel bontjuk fel.

A babot még ki is kell szelelni. Még pedig úgy, hogy szakajtóból átöntjük a másikba, jó magasan tartva a szakajtót, hogy a szél alaposan kifújhassa közüle a léhát, mire leér a másik szakajtóba. Akkor felvisszük a padlásra, ott kiterítjük még egy időre, hogy jól kiszáradjon, különben megpenészedik, megfoltosodik. A babhüvelyeket takarmánynak használjuk; úgyszintén a bab szárát is, ha már nem terem zöldbabot, kihúzzuk a földből, megszáritjuk és takarmánynak nagyon szeretik az állatok. Széna helyett jóízűen megeszik. Sőt még olyan bab is van, amit virágoskertben kerítésre futtatnak.

Látjátok, gyermekek, milyen végtelen jó hozzánk az Úr Isten. Csak egy kevés szorgalmat kíván tőlünk, hogy kapáljuk, gondozzuk a növényt és mennyi jót ad cserébe. Egy mag helyett százat is terem a bab! A szárát, levelét, hüvelyét állataink eszik meg s cserébe jó tejfelecskét adnak, mint a tehén meg a kecske. Azért soha se feledkezzetek meg arról, hogy hálát adjatok a jó Istennek! Mikor ebédhez készültök leülni, vessetek keresztet vagy hajtsátok meg fejetekeket. Étkezés után pedig ezt a rövid kis imát mondjátok el: „Aki ételt, italt adott, annak neve legyen áldott!”

Kiskunhalas,

Papp Gedeonné
áll. tanítónő.

A bagoly. III. osztály.

Kinek van közületek otthon macskája? Nekünk. Miért tartjátok? Hogy megfogja az egeret. Bizony, a kis egér nagyon óvatos és sokszor kijátsza a háziasszonyt; azért tartanak a háznál macskát, mely elől nem tud menekülni.

Van ám ennek a háznál élő háziegérnek olyan testvére is, mely a mezőkön él. Ez jobbnak találta a mezei életet s

azért költözött oda ki. Azt gondolta, hogy ott bőségesebben talál majd táplálékot s nem lesz mindig nyomában folyton reáleselkedő ellensége, a macska. Most is ott élnek kint ezek a mezei egerek, egy hozzájuk hasonló nagyobb egérfélével, a mezei pocokkal együtt. (Szemléltetem.)

Meglehetősen kényes állatok ezek, mert az enivalóban nagyon válogatnak. Legjobban szeretik a tiszta búzát. Sokat megessznek, összerágnak s ezáltal a gazdának igen nagy kárt okoznak. De mikor oda kiköltözködtek a mezőre, abban az egyben azonban csalódtak ám, hogy ott nem lesz ellenség. Az igaz, hogy az embert hamar észreveszik s akkor gyorsan eltűnnek előle. De vannak ám állati ellenségei is, melyek elől már nehezebben lehet megugrani. Ilyenek: a vakond, sündisznó, vércse, stb. Félnék is ezektől s ezért úgy kerülnek el őket, hogy éjjel látnak neki a gazda búzájának.

A jó Isten azonban egy olyan állatot is küldött az ember segítségére, amelyik éjjel keresi meg táplálékát s amely állatnak éppen a mezei egér és a mezei pocok a legkedvesebb peccsenyéje. Ez a *bagoly*. (Felírom.)

Hallottatok már róla? No mit hallottál? Hát te? (Egy-két esetet meghallgatok.) Melyitek szeretne egy ilyen bagoly-úrfival, hoztam magammal egyet. Itt van a táskámban. Igaz, hogy ez nem él, de legalább nem kell félni attól, hogy elrepül. Ideállítom elétek az asztalra, hogy jól megvizsgálhassuk. (A tanítás későbbi folyamán mindenkor a gyermekek kezébe adom, hogy egész közelről szemlélve állapíthassanak meg egyes dolgokat.)

Körülbelül mekkora ez a bagoly? Mint egy nagyobbfajta galamb. Melyiknek szebb az arca, vagyis az ábrázata? A galambé. Hát a bagolyé milyen? Csúnya. Hátha még egy bagolyfiókat látnátok!

Figyeljük csak most jól meg a fejét, szemét! Milyen a feje? Nagy és gömbölyű. Hát a szeme? Nagy. Látnátok, a nagy fejről és szeméről mindenki hamar felismeri. Azt azonban kevesen tudják, hogy hogyan fogja meg az egeret, pocokot meg a többi enivalóját. Meg akarjátok-e ezt is tanulni? Igen.

Azt már mondtam, tehát tudjátok, hogy mikor szerzi meg táplálékát a bagoly. Éjjel. Az olyan ember, aki éjjel dolgozik, mit csinál nappal? Alszik. Mit csinál tehát a bagoly is nappal? Alszik. Mikor édesapátok a jó meleg nyári délután kissé lepihent, lefeküdt, hol tudott jobban aludni, az elsötétített szobában, vagy a lármas udvaron? A szobában. Miért? Hát ha a bagoly is jól akar pihenni, akkor milyen helyre megy nappal? Csendes és sötét helyre. Úgy van! Nappal a tornyokban, padlásokon, a hegyek sziklaüregeiben és faodukban üldögélnek és szunyókálnak. Miért mennek ilyen helyekre? Mert ott csend és sötétség van. Hol lakik tehát a bagoly?

Felírom: *Erdőkben, faodukban, tornyokban és padlásokon lakik.*

Mi van most? Nappal. Mit csinál ilyenkor a bagoly? Alszik. Meddig? Estig. Úgy van! Mikor már lement a nap és besötétedett, akkor hangos huhogással vadászatra indul. (Utánzom a huhogást.)

Hát a macska nyávog-e, mikor az egeret lesi a lyuknál? Nem. Miért nem? Bizony, a bagoly se sokáig huhog. Csak éppen jelt ad a többi bagolypajtásainak, hogy ő már útrakelt s aztán csakhamar elcsendesedik ökelme. Miért kell elcsendesednie? Hogy az egerek, stb. észre ne vegyék. Nézzük csak meg, mi segíti ebben a baglyot! Figyeljétek meg szárnyát és tollazatát? Puha, lazán áll. Úgy van! Lássátok, azért keresheti észrevétlenül az egeret és a pocokot. Hogyan repül a bagoly? Nesztelenül.

Felírom: *Nesztelenül repül.*

Milyen nagy a bagoly? Mint egy jó nagy galamb. Hasznára lehet-e ez a nagyság? Miért? Nézzük csak tovább! Milyen színű a tolla? Sötétbarna. Úgy van! Olyan, mint a homály vagy a sötétség. Hát ez hasznára van-e? Miért? Mert a sötétségben nehezen lehet észrevenni.

Most játszunk egy kis egérfogósdit! Ti lesztek a cicák a sötét éjszakában s lesni fogtok az egérre. Aki észreveszi, hogy jön az egér, az rögtön fölemeli a jobb kezét. Húnyjátok be a szemeteket! Na most vigyázzatok! (Megkaparom egy kis bo-

tocskával az asztal lapját alul, mire a gyermekek egyszerre felemelik a kezüket.)

Honnan tudjátok meg, hogy itt az egér? Hallottuk. Mikor a macska az egérré les, mivel veszi legelőször észre, hogy az egér mozgolódik fészkeben? A fülével. Milyen hallása van tehát a macskának? Finom. Hát a bagolynak milyen hallásúnak kell lennie, hogy az éjjeli sötétségben bujkáló egeret vagy pockot észrevegye? Finom hallásúnak. Milyen tehát a bagoly hallása? Finom. Felírom: *Hallása finom.*

Nézzük csak meg, milyen színe van a mezei egérnek, meg a pocoknak? Sötétszürke. Könnyen észrevehető-e ezért a sötétben? Nem. Hát akkor mi lehet a bagoly segítségére, hogy még éjjel a sötétben is meglátja az egeret, stb? A nagy szeme, éles látása. Úgy van! Milyen tehát a bagoly látása? Éles. Felírom: *Látása éles.*

Ki látta már közületek a macska szemét este, meg nappal is? Nos, mit vettél észre rajta? Hiszen már tanultatok is róla. A szembogara vagy pupillája nappal összehúzódik, éjjel a sötétben pedig kitágul. Úgy van! Ugyanígy van ez a bagolynál is. Rajzolom.

Mikor az én tanítványaim a tízóra szünetben az udvaron játszanak, sokszor látom azt, hogy a fogósdijáték közben megfogott gyermek kisiklik, kiszökik a fogó kezéből. Talán veletek is megtörtént már ez? Igen. No, akkor meg is tudjátok mondani, hogy miért történhet ez meg? Mert nem fogta meg elég erősen. Hát még? Mert a fogó gyengébb, mint a másik. Tehát, ha megfogtál valakit és azt meg is akarod tartani, akkor milyennek kell lenned? Erősebbnek. Úgy van! Tehát milyen fogószerszámának kell lenni a bagolynak, hogy az egeret és pockot jól megragadhassa? Erősnek. Melyik része lehet ez a nagy-szerű fogószerszáma? A lába.

Honnan ismerjük meg az erős gyermeket? Izmos. Hát a bagoly melyik része ilyen? A lába. Nézzük csak meg, hogy igaz-e ez? (A bagoly lábát megvizsgálják, tapogatják.) Igaz. Milyen tehát a bagoly lába? Izmos. Felírom: *Lába izmos.*

Figyeljük csak tovább a lábát! Mit láttok a végén? Kar-

mokat. Milyen eszközhöz hasonlítanak ezek a karmok? Sarlóhoz. Milyen alakúak tehát? Sarlóalakúak. Mire alkalmasak ezek? (Mutatom ujjaimon.) Ha markolni akarsz, hogyan helyezed az ujjaidat? (Mutatja.) Tehát mire vannak a bagoly karmai teremtve? Markolásra. Bizony gyermekek, ha a bagoly valami élőlényt, egeret, pockot, vagy néha egy-egy kisebb nyulacsakát is megragad karmaival, az menthetetlenül elpusztul, mielőtt még a szabadulásra gondolhatna; mert a hegyes karmok törként merülnek a zsákmány szívébe.

Mi van tehát a lábuk végén? Sarlóalakú karmok. Felírom: *Sarlóalakú karmai vannak.* Mire alkalmasak ezek? A zsákmány megragadására. Nézzük csak meg, hány lábujja van a bagolynak egy lábán! Négy. És hogy van ez a négy ujj a lábán elhelyezve? Három előre, egy pedig hátrafelé áll.

Itt egy botot adok egy gyermek kezébe s felszólítom, hogy két kézzel erősen tartsa. Közben megvizsgáljuk, hogyan helyezkednek el a gyermek ujjai a boton. (Négy felül s egy alul.) Hüvelykujját most a többi ujjával egy sorba, egymás mellé parancsolom természetellenes fogóhelyzetbe s így rávezetve érzékeltetem a jobb, a helyesebb fogást.

Miért van tehát a bagolynak is az egyik lábujja hátrafelé? Hogy jobban tudjon fogni. Bizony, a zsákmányuk megragadásában nagy segítségükre van ez a hátulsó lábbujjuk, melyet szükség szerint előre vagy hátra vethetnek. Zsákmányuk így semmiképpen el nem menekülhet.

Egyszer két inasgyereket láttam verekedni az utcán. Hogy két magyar gyerek verekedett, nagyon bántott engem. Az erősebb, aki egy fejjel volt nagyobb a másiknál, lefogta a gyöngébb kezét. Ez rúgott, kapálódzott, mert menekülni akart, de az erősebb nem engedte el. Már éppen szét akartam őket választani, mikor egy sikítást hallottam. A nagy jajgatott ezután, a kisebbik pedig úgy elszaladt, mint a nyúl. Mit gondoltok, hogyan szabadult ki? (Találgatják. Ha nem találják el, meg mondom.) Megharapta a kezét.

Hát a bagollyal ilyen eset nem történhetne-e meg? De igen. De az biztosítva van ám a harapás ellen is. Nézzétek csak

meg a lábát, mert azon kell a védőnek lenni. (Ha nem találják ki, rávezetem őket.) Lába egészen a karmokig tollas. Úgy van! Felírom: *Lába végig tollas.*

Mire jó ez, hogy a lába végig tollas? Hogy a zsákmánya meg ne harapassa.

Még valamit kereshettek a baglyon, amit a zsákmány megszerzésénél használ. Nézzük csak, melyik része lehet az? A csőre. Úgy van! Milyen alakú ez? (Ujjamon is mutatom.) Kampósan görbült. Úgy van! Bizony, a csőre is igen veszedelmes szerszám! Tud vele fogni, vágni és harapni, mert hegyes és élesszélű. Milyen is a csőre? Kampós. Felírom: *Csőre kampós.*

Mi mindent tudunk a bagolyról? Hol lakik a bagoly? Erdőkben, faodúkbán, stb. Mi segíti, mi képesíti a baglyot az egérfogásra? Miért tudja az éj sötétségében megfogni? Azért, mert: 1. Nesztelenül repül. 2. Finom a hallása. 3. stb. úgy, ahogy a táblára a megfigyelés alapján felírtam.

Ki látta el a baglyot ezekkel a szerszámokkal? A jó Isten. Miért adott ilyen szerszámokat neki? Hogy a munkáját jól el tudja végezni. Tudna-e az emberi ész és kéz ilyen szerszámokat készíteni? Nem. Ezt csak ki tudja? Csak a jó Isten. Bizony, ez a jó Isten munkája!

Mire is alkalmas a bagoly testének minden része? A táplálék megszerzésére. Ha tehát a bagoly a zsákmányát megragadta és megölte, akkor mit csinál vele? Megeszi. És ha tojásból kikelt fiókái vannak? Akkor azoknak is visz. Úgy van!

Tudós emberek megfigyelték, hogy még a verébnagyságú állatokat is egészben, mindenestől, szőröstől-bőröstől-tollastól nyeli le. Ha a zsákmánya akkora, hogy nem fér le a torkán, akkor a csőrével és karmával széttépi és addig huzogatja, nyomogatja s gyömöszöli, míg az a torkán lecsúszhat. A meg nem emészthető szőröket, tollakat és erősebb csontokat gombócokban meg hosszúkás csomókban kihányja. Sok száz meg ezer ilyen gombócot megvizsgáltak és így megtudták, hogy a baglyok legfőbb tápláléka a mezei egér és a mezei pocok. Van egy bagolyfajta, mely egy éjszaka tizenöt egeret is képes elfogni s lenyelni. Emiatt a köznép repülő macskának is mondja.

Mivel a bagoly tápláléku élő állatokat fog vagyis ragad meg, azért *ragadozó madárnak nevezzük.*

Melyik a bagoly legkedvesebb tápláléka? A mezei egér. Hát a mezei egér mivel táplálkozik? Búzával és más gazdasági növényekkel. Kinek okoznak azáltal kárt, hogy a veteményeket megeszik és összerágják? A gazdának. De nemcsak a gazdának, hanem a városi embereknek is; mert, ha elpusztítják a gabonát, a vetést s összerágják a sok kalászt, akkor a városi ember csak drágábban tudja megvenni a lisztet, kenyeret és zsemlyét. Hasznos munkát végez tehát a bagoly? Igen. Milyen állatnak nevezzük ezért? Hasznosnak. Úgy van! Felírom: *A földművesnek nagy hasznot hajt.*

Ha a bagoly olyan hasznos munkát végez a földművesembernek, még pedig ingyen, milyennek kell vele szemben a földművesnek lenni? Hálásnak. Hogyan lesz hálás? Ha nem pusztítja, hanem kíméli. Úgy van! Így kellene lenni! Sajnos, azonban nem így van. Tudatlan emberek sok rosszat fognak a bagolyra s azért üldözik, pusztítják. Ráfogják, hogy mivel éjjel röpköd, nem lehet jó. Hogyan szenved ezért a tudatlan emberektől? Ártatlanul.

Némely bagolynak, így annak a fajtának, mely az emberi lakások közelében tartózkodik, az a szokása van, hogy éjjel a háztetőkre száll, meg a kivilágított ablakok körül is röpköd. Nem kíváncsiságból teszi ezt, hanem azért, mert a világozás felé repülő nagyobb bogarakra is vadászik. Hol szokott majdnem egész éjjelen át égni a lámpa? Ahol beteg van. Miért?

Ha már most ilyenkor a bagoly véletlenül a hangját is hallatja (hangosan utánzom: „Kuvik“), akkor a tudatlan és babonás emberek mindjárt azt hiszik, hogy az a kuvik-bagoly annak a betegnek vagy valamelyik más házbelinek a közeli halálát jelenti be. Félnék is tőle. Ezért *halálmadárnak* is nevezik. Ha valahol meglátják, bizony úzik-hajtják, még pusztítják is. Hát igaz lehet-e ez, amit így ráfognak? A jó Isten rábizza-e valakire, hogy vigye el már előre valakinek a halálhírét? Nem. De nem ám! Bizonyára elfáradt már az a bagoly a sok munkában és egy kis pihenőre szállt le a ház tetejére.

Aki először lát élő baglyot, az is haragszik rá. Ugyan miért? Mert az a szegény bagoly félelmében mindenféle furcsa állásokba helyezkedik, fejét folytonosan forgatja, csavargatja, szeméit hunyorgatja, arcát pedig hol kacagatóan, hol pedig félelmetesen fintorgatja, torzítgatja. Ezért aztán félnek tőle és üldözik.

Ha akármilyen baj történik éjjel, azt rendszeren a bagolyra fogják. Őt teszik felelőssé azért is, amit esetleg a menyét vagy más ragadozóállat tesz. Pedig szegény teljesen ártatlan. Azok a hibásak, akik nem tudják az igazat róluk, mert nem ismerik az életmódjukat. Ha ezek fészükre akadnak, kifosztják. Fiókáikat ijesztőül karóra húzzák, a madárszülőket pedig lelövik.

Kik üldözik tehát a baglyot? A tudatlanok és babonások. Felírom: *Tudatlanok s babonások üldözik.*

Azok a tudós bácsik, akik a bagoly életét megfigyelték, már rég úgy találták, hogy a baglyok az emberre nézve hasznosak s ezért erről felvilágosították az embereket is. Okos ember nem is pusztítja őket. De a babonásoknak meg a tudatlanoknak sem engedik meg pusztítását. A törvény is pártolja, védi őket. A törvények értelmében a bíróságok kötelessége szigorúan megbüntetni azokat, akik a baglyokat fészkelésükben zavarják vagy bántalmazzák.

De nem mindenütt pusztítják ám a baglyokat. Más országokban kedvenc madár. Az olaszok például megszelídítve a háznál tartják s velük fogdosztatják össze az egereket, csigákat és kerti rovarokat. Nálunk a tudósokat gyakran hasonlítják a komolyképű, elvonultan gondolkodni látszó baglyokhoz. A bagoly tehát a tudásnak, a tudománynak a jelképe.

Több közmondásban megemlékeznek róla, például:

„Éjjel jár, mint a bagoly.”

„Virraszt, mint a bagoly.”

„Ugy néz ki, mint egy bagoly.”

„Bagoly mondja verébknek, nagyfejű.” stb.

(Értelmüket megmagyarázom.)

Kispest,

Várszegi József
el. isk. tanító.

Irgalmas nővérek Házyomdája. Felelős vezető: Laiszky Jenő.

Tanuljunk Jézus szelíd Szívétől!

A szelidség a szeretetnek és jósnak külső megnyilatkozása. Ha a tanító-nővér szelidsége nem igazi szeretetből fakadna, csupán látszólagos volna. Nem sokat érne. A gyermekek csakhamar észre vennék, hogy ennek a nyájas viselkedésnek semmi alapja sincs. Egyszerűen gyöngöseségnek vagy tettetésnek minősítenék.

A tanító-nővérnek igazán szeretnie kell tehát tanítványait és pedig természetfölötti szeretettel. Ez a szeretet legyen indítóoka minden eljárásának, szavának, éberségének; egyszóval, minden tettének. Máskülönben sohasem nyerheti meg gyermekei szeretetét és nem lesz előttük tekintélye. Szeretet és tekintély nélkül pedig lehetetlen dolog munkálkodnia nevelésükön.